

ščini. Vodnik je popestren z barvnimi fotografijami ter lično in pregledno izdelan. Samo želimo si lahko, da bi načrti arhiva o izdaji vodnika na zgoščenki oziroma na spletnih straneh zaživel v najkrajšem možnem času.

Žarko Bizjak

Registraturni načrt za namestništvo in okrajna glavarstva na Kranjskem, za objavo pripravila in prevedla Olga Pivk, Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana 1996, redaktorica dr. Ema Umek, Tiskarna KURIIR Ljubljana, naklada: 200 izvodov, 70 strani

Arhivistka Arhiva Republike Slovenije Olga Pivk je prevedla v slovenščino in pripravila za objavo Registraturs-Plan für die Staatshalterei und die Bezirkshauptmannschaften in Krain, ki je izšel leta 1851 v Ljubljani kot pripomoček za enotno sistematično razvrščanje oziroma arhiviranje spisov na podlagi vsebine. Veljal je za leto poprej ustanovljeno Namestništvo v Ljubljani kot najvišjo državno upravno oblast v deželi in za podrejena okrajna glavarstva kot najnižja državna oblastva. Nova upravna oblastva, nastala po letu 1848, so na ta način poenotila pisarniško poslovanje, ustvarila pogoje za hitro in pravilno reševanje ter arhiviranje zadev in hkrati olajšala delo državnim uradnikom pri namestništvu in okrajnih glavarstvih. Za Namestništvom v Ljubljani je isti registraturni načrt vse do leta 1918 uporabljala tudi Deželna vlada za Kranjsko, na kar pa v naslovu publikacije tedaj ni moglo biti posebej opozorjeno.

Sistematično razvrščanje arhivskega gradiva po vsebini na podlagi sicer različnih registraturnih načrtov v kombinaciji z vložnim zapisnikom oziroma bolj poznanim pod imenom delovodnik je za centralne urade na Dunaju, kakor tudi za vsa državna in avtonomna deželna oblastva na Kranjskem značilno že od srede 18. stoletja pa do leta 1918, ko so na splošno prenehali uporabljati način odlaganja rešenih zadev po snovi. V prvi polovici 18. stoletja je kranjski stanovski register Karel Zajfrid Perizhoffer začel po snovi preurejati tudi starejši del spisov kranjskih deželnih stanov, skupaj z Viljemom Heilom pa sta sredi 18. stoletja po snovi preuredila gradivo tedaj ukinjenega kranjskega viceodomskega urada. V obdobju Stare Jugoslavije se je registraturni načrt obdržal le pri upravnih oddelkih velikega županstva mariborske in ljubljanske oblasti ter Banske uprave Dravske banovine celo tja do leta 1945. Razvrščanje gradiva po vsebini je po letu 1923 značilno tudi za upravne organe na slovenskem ozemlju, priključenem Italiji, znova pa so ga uvedli tudi Nemci pri okupacijskih upravnih organih na Gorenjskem in Spodnjem Štajerskem med 1941 in 1945. Ljudska oblast v Socialistični republiki Sloveniji ga je znova uvedla pri upravnih organih šele z letom 1956. Takšen sistem velja tudi za državne upravne organe in organe lokalnih skupnosti v Republiki Sloveniji od leta 1994,

pri čemer je treba poudariti, da klasifikacijski načrt za razvrščanje zadev od tedaj ni enoten in je prepuščen posameznim organom. Zaradi zelo različnih pristojnosti, nalog in funkcij teh organov je to nujnost, ki pa ima tudi velike slabosti.

In zakaj je sedaj potreben prevod in ponatis enotnega registraturnega načrta iz leta 1851?

Nedvomno bo načrt koristen pripomoček arhivistom pri nadaljnji strokovni obdelavi arhivskega fonda Namestništva v Ljubljani v letih 1851 do 1854 in 1860 do 1861 ter fonda Deželne vlade za Kranjsko od 1854 do 1860 in od 1861 pa vse do propada avstro-ogrske monarhije leta 1918. Poleg tega kaže na podlagi enotnega registraturnega načrta obnoviti prvotno ureditev številnih ohranjenih fondov okrajnih glavarstev na Kranjskem, ki so načrt uporabljala od leta 1851 pa do 1918, nekatera pa tudi nekaj let dalj. Načrt se pri okrajnih glavarstvih ni uporabljal le v letih od 1854 do 1867, ko so namesto njih mešani okrajni uradi poslovali po posebnih navodilih pisarniškega poslovanja. Posebno vprašanje je tudi, koliko so posamezna okrajna glavarstva načrt tekom let modificirala oziroma dopolnjevala, saj so jim predpisi to dovoljevali.

Na drugi strani pa naj bi bil objavljen enoten registraturni načrt tudi eden od osnovnih informacijskih pripomočkov, lahko hi ga imenovali tudi vodnik, za znanstvenoraziskovalne in študijske potrebe, saj nudi uporabnikom, predvsem zgodovinarjem, temeljni pregled nad vsebino fondov deželne in okrajne državne uprave na Kranjskem za obdobje od 1851 do konca prve svetovne vojne, 38 glavnih snovnih skupin, imenovanih fascikli, ki so razdeljene na večje ali manjše število podskupin - oddelkov, skupaj z abecednim kazalom stvarnih gesel nudijo izčrpen pregled nad številnimi temami oziroma zadevami, ki jih je najti v arhivskih fondih za najrazličnejša raziskovanja, projekte, študije, seminarske in diplomske naloge s področja zgodovinarstva. Za ilustracijo: v kazalu pod črko R najdemo naslednja gesla: rabelj, ranocelniki, razredni davek, razsvetljava mest, rečna policija, reke, regulacija, ribolov, rojstva - izkazi, rokodelstvo, roparji, roparske tolpe - kraje, roparske živali - nagrade zanje, rudarski uradi, rudarstvo in rudnik Idrija.

Nenazadnje je enoten registraturni načrt lahko tudi dober zgled današnji državni upravi in lokalnim skupnostim, kako urediti ta vprašanja enotno vsaj za upravne enote ter nova mesta in občine. Le tako bosta nova slovenska državna uprava in lokalna samouprava lahko dosegli cilj, ki sta si ga leta 1994 zastavili v Uredbi o pisarniškem poslovanju in o dolžnostih upravnih organov do dokumentarnega gradiva (Ur.l. RS, št. 72/94, popravek št. 2/94). Zapisali so, da je vsako delo upravnih organov treba dokumentirati z ustreznimi zapisi, ki jih je potrebno evidentirati in klasificirati po vsebini na podlagi klasifikacijskega načrta, tako da je delo kasneje mogoče pregledovati, preverjati njegovo pravilnost, dokazovati dejstva in ohraniti zapise kot kulturno dediščino.

Vladimir Žumer